

СТАНОВИЩЕ

относно дисертацията на

Георги Красимиров Чочев,

докторант към Катедра „Историческо и систематическо богословие“,

Богословски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“

на тема: ***Пресвета Богородица в домостроителството на спасението***

за присъждане на образователната и научна степен ***Доктор***

в професионално направление ***2.4. Религия и теология***

по научната специалност ***Догматическо богословие***

от проф. дфн Валентин Канавров

В електронния вариант дисертацията е в обем от 187 стандартни стр. (в автореферата са посочени 220 стр.), вкл. библиография. Чистият текст е 166 стр. Библиографията, която е подразделена на извори и изследвания на кирилица, латиница (английски, немски, латински), гръцки и интернет-източници, е впечатляваща като обем, релевантна на съдържанието на дисертацията и достатъчна в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем от 19 стр. стриктно следва структурата на дисертацията и напълно възпроизвежда нейното съдържание. В автореферата коректно са отразени основните приноси моменти на дисертацията и публикациите на автора по нейната тематика. Съпътстващите документи са пълни според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата.

Георги Чочев завършва специалност *Теология* с бакалавърска образователна и квалификационна степен в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 2012 г. и магистратура по *Теология* в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ през 2013 г. Редовен докторант е (в автобиографията не са вписани дати на зачисляване и отчисляване, които подлежат на коментар). Посочва добро владение на английски и руски език. Не

споменава участие в проекти, конференции и други научни форуми. Не са отбелязани научни преводи на богословски текстове.

Дисертацията е структурирана в предговор (благодарности), увод, три глави и заключение. Те са добре балансирани, което показва успешна рефлексия върху проблематиката и нейното архитектурно теоретизиране. Уводът съдържа основните атрибути на жанра дисертация: актуалност на темата, цел, задачи, предмет и методология на изследването. Те са прецизно представени. Липсва обаче ясно и лапидарно дефинирана докторска теза.

Първите две глави на дисертацията имат подготвителен, но не пропедевтичен или фонен характер. В тях Чочев анализира изворите за живота и личността на Божията Майка – библейския текст, светоотеческото наследство, неканоничната литература, иконографията и историята на Света Гора (Градината на Пресветата Дева). Правят впечатление изчерпателността и пунктуалността на коментарите. Докторантът се е старал да не пропусне нито едно важно сведение. На места прозира обаче прибързаност (посочване почти без коментар, без компаративно изучаване и собствено тълкуване), която отдавам на неизбежната за всеки докторант времева преса. Но не може да не се подчертае обхватната проучвателска работа и пълнотата на проблемната информираност на Чочев.

Теоретичният акцент на дисертацията е нейната трета глава. В нея са представени животът, девството и майчинството на Дева Мария като начало на изкупителното Христово дело. Впечатление правят акцентът върху двойното преминаване – постигане на святост в Църквата и преходът от Църквата към Царството Божие (по Лоски, с. 116). Подобавашо място е отделено на раждането на Словото като една от най-големите християнски тайни („тайна от историята на спасението“) и на успението на Пресветата дева. Описани са неговите понятийни изрази (с.123), които показват смисъла на преминаването от тление към нетление и „връх на нейното съвършенство“. Специален параграф е отделен на майчинството и девството на жената Мария (Чочев навсякъде предпочита името Мариам). Заключителният трети параграф на

последната глава се фокусира върху същинската роля на Богородица в домостроителството на спасението. Докторантът уточнява термина *οἰκονομία* и неговия превод „домостроителство” (вероятно в някой от вариантите за заглавие на дисертацията фигурира терминът *икономия*; на с.2 от автореферата заглавието е фиксирано с него). Едно от съществените интерпретативни ядра на дисертацията е свободният избор на Девата, представен в по-общия контекст на свободата като аспект на Божия образ у човека (с.154 сл.) и на послушанието (изказано чрез красивата дума *смиреномъдрие*, с.163). Затова Пресветата Дева е обрисувана като „Град Божи“ (по Иоан Дамаскин) и „нов Рай“.

Чочев формулира приносните моменти на своята дисертация в 2 пункта. Те са реални и доказани. Самото занимание и задълбаване в темата за мястото и ролята на Пресветата дева в домостроителството на спасението е дискурсивен богословски принос. Без да навлиза по същество в догматичните спорове относно самостоятелността на мариологията, нейното смислово съвпадение или несъвпадение с теотокологията и ограничеността ѝ до епизод от историята на Въплъщението (стр. 19, но и самата тема на дисертацията), Чочев характеризира православната теотокология като начало на изкупителното дело Христово.

В рубриката „Препоръки” бих пожелал на докторанта да промисли още веднъж за себе си отношението еклисиология – антропология. Не оспорвам неговия, повлиян от Диоклийския митрополит Калистос Уеър антропологичен патос, но смятам че всеки отстъп от онтологизиращия елемент на Църквата отслабва и ангажимента към преживяването на християнската антропология. В теорията има принципи, основоположения и методологични пътища, които трябва строго да се следват, за да бъдат получените резултати последователни и консистентни. Но в реалния църковен живот даването на приоритети и акцентирането на едно за сметка на друго едва ли е плодно за цялостността на богообщения опит. Второ, някои биографични бележки, дадени под линия, са излишно дълги и не носят типиката на аналитични пояснения или понятийно-апаратни изграждания. Но въвеждането на много бележки

свидетелства не само за обема на проучвателните дейности, за и за нивото на контекстуалните изследователски усилия, които са маркер за добра докторантска работа. Трето, използването на Достоевски (княз Мишкин, Настася Филиповна, Рогожин; с.142 сл.) стои някак изкуствено.

Дисертантът има 2 публикации по темата на дисертацията.

Нямам принципни несъгласия с постановките на дисертацията.

Нямам съвместни публикации с докторанта.

Заклучение: Като имам предвид задълбоченото изследване, множеството открития и специфицирани теологични акценти, реалните богословски постижения на дисертацията и нейното значение за църковния живот, предлагам на уважаемите членове на научното жури по защитата на дисертацията на **Георги Красимиров Чочев** на тема: *Пресвета Богородица в домостроителството на спасението* да я гласуват за успешно защитена, като присъдят на дисертанта образователната и научна степен „**доктор**” по научната специалност *Догматическо богословие* в професионално направление **2.4. Религия и теология**.

София, 15 август 2018 г.

Успение на Пресвета Богородица

.....
(проф. дфн Валентин Канавров)